

Citiți lecția din manual: *Poporul român: popor romanic* și *Studiu de caz: Surse istorice despre români la sfârșitul mileniului I*, notați schița lecției pe caiete și rezolvați fișele de lucru.

Poporul român: Popor romanic

1. Definiții

Etnogeneza (din limba greacă: *ethnos* = „popor” și *genesis* = „naștere”, „origine”) = proces de formare a unui popor.

Glotogeneza (din limba greacă: *glotta* = „limbă” și *genesis* = „naștere”, „origine”) = proces de formare a unei limbi sau a unui grup de limbi.

Protocronism = promovarea unei perspective naționaliste asupra trecutului și negarea influențelor externe în cultura românească.

2. Etnogeneza și glotogeneza române

- romanitatea este elementul esențial al identității lingvistice și culturale a poporului român;
- etnogeneza românească a fost un proces complex, al cărui rezultat a fost apariția unui popor neolatin;
- principalele etape ale formării poporului român au fost următoarele:

I. Perioada stăpânirii romane (secolele II-III, în provincia Dacia, respectiv secolele I-VII, în zona dintre Dunăre și Marea Neagră): asupra dacilor s-a exercitat acțiunea romanizatoare a coloniștilor, a veteranilor și a administrației imperiale ⇒ apariția populației daco-romane.

II. Continuitatea daco-romanilor la nordul Dunării după retragerea aureliană (271-275): în perioada migrațiilor fenomenul romanizării i-a cuprins și pe dacii liberi.

- secolul al VIII-lea - populația daco-romană s-a transformat în români;
- totodată, s-a menținut o populație daco-romană la sudul Dunării, vlahii, vorbitori ai dialectelor limbii române: aromân, meglenoromân și istroromân;
- limba română face parte, prin stratul fundamental de origine latină, din familia limbilor neolatine, alături de italiană, spaniolă, portugheză și franceză;
- structura limbii române: strat latin (60%), substrat geto-dacic (10%), adstrat slav (20%) și împrumuturi din alte limbi - neologisme (10%).

3. Romanitatea românilor

- documentele din Evul Mediu timpuriu i-au amintit pe români sub numele de *vlahi*, *volohi*, *blahi* (termeni de origine germanică, ce au desemnat populațiile romanice);
- secolul al VII-lea - în lucrarea *Istoriei*, cronicarul bizantin Theofilact din Simocatta a menționat expresia *Torna, torna, fratre!*, un îndemn rostit de către un soldat în protoromână, în perioada unei campanii a armatei bizantine împotriva avarilor, în apropierea Munților Balcani, în anul 587;
- secolul al X-lea - împăratul Constantin al VII-lea Porfirogenetul (913-959) a făcut distincția între *romei*, populația greacă, și *romani*, *vlahi*, populația vorbitoare a unor dialecte neoromanice din Imperiul Bizantin;
- secolul al XI-lea - Ioan Skylitzes a relatat că David, unul dintre frații lui Samuil, împărat la acea vreme, a fost ucis în anul 976 între Castoria și Prespa, în locul numit *Kaloi drues* (din limba greacă: „*Stejarii frumoși*”) de către *vlahii hoditai* (din limba greacă: „*vlahii călători*”);
- cca. 1200 - cronicarul maghiar Anonymus, în lucrarea *Gesta Hungarorum* (din limba latină: „*Faptele ungurilor*”), a menționat prezența românilor în arcul intracarpatic, în secolul al IX-lea;
- secolele XV-XVI - umaniști precum Gian Francisco Poggio Bracciolini, Flavio Biondo, Filippo Buonaccorsi, Demetrie Chalcocondil, Laonic Chalcocondil, Antonio Bonfinius, Enea Silvio Bartolomeo de Piccolomini (Papa Pius al II-lea: 1458-1464), Nicolaus Olahus și Johannes Honterus

au fost preocupați să explice existența insulelor de romanitate din Europa de Est și să cunoască poporul român, au susținut cu dovezi originea latină a poporului român, au semnalat elementele comune limbii latine și române și au constatat existența la românii nord-dunăreni a unei tradiții referitoare la descendența lor dintr-o colonie fondată de împăratul Traian;

- secolele XVII-XVIII - romanitatea românilor a fost abordată de umaniști autohtoni precum: Grigore Ureche, Miron Costin, stolnicul Constantin Cantacuzino și Dimitrie Cantemir;

- secolele XVIII-XIX - romanitatea românilor a fost pusă la îndoială, mai ales atunci când românii din Transilvania, aflată sub stăpânire austriacă (habsburgică), și mai apoi austro-ungară, și-au cerut drepturile naționale, aducând drept dovezi vechimea și continuitatea de locuire în spațiul românesc;

- reprezentanții Școlii Ardelene (Samuil Micu, Gheorghe Șincai și Petru Maior), din dorința de a demonstra vechimea și continuitatea de locuire a românilor, au pus accentul pe caracterul exclusiv latin al limbii române;

- printre contestatorii romanității românilor s-au aflat Franz Josef Sulzer, Johan Christian Engel și Robert Roesler, care au susținut că poporul român s-a format la sud de Dunăre, de unde ar fi migrat către nord în secolul al XIII-lea (Teoria Imigraționistă sau Teoria Roesleriană);

- a doua jumătate a secolului al XIX-lea - Teoriei Imigraționiste i-au răspuns istorici români precum Bogdan Petriceicu Hașdeu și Alexandru Dimitrie Xenopol, care au argumentat științific netemeinicia acestei teze, susținând Teoria Continuității (sau Teoria Autohtonistă), bazată pe dovezi ce au atestat originea latină a românilor;

- secolul al XX-lea - istorici precum Vasile Pârvan, Constantin C. Giurescu, Nicolae Iorga și Gheorghe Brătianu au susținut romanitatea românilor utilizând noi argumente științifice în lucrările lor;

Argumente care susțin Teoria Imigraționistă (Teoria Roesleriană)	Argumente care susțin Teoria Continuității (Teoria Autohtonistă)
1. Dacii au fost exterminați ca popor după cucerirea romană.	1. Geto-dacii au continuat să trăiască în Dacia după cucerirea romană, procesul de romanizare fiind ireversibil.
2. Românii nu se trag din coloniști romani din Dacia, provincia fiind părăsită de toți locuitorii după retragerea aureliană.	2. Daco-romanii au reprezentat populația rămasă după retragerea aureliană.
3. 165 de ani de ocupație romană nu au fost suficienți pentru romanizare.	3. Poporul român s-a format la nord și la sud de Dunăre și nu există nici o dovadă a imigrării acestuia la nord de Dunăre.
4. Românii s-au format la sud de Dunăre, de unde au imigrat la nord în secolul al XIII-lea.	4. Au fost păstrate toponimia și hidronimia romane.
5. Lipsesc mențiuni scrise despre români, anterioare secolului al XIII-lea.	5. Au fost descoperite unelte agricole și obiecte de cult creștine din secolele IV-VIII, numeroase dovezi arheologice demonstrând continuitatea de locuire la nord de Dunăre.
6. Formarea poporului român la sud de Dunăre a fost dovedită de adoptarea creștinismului de rit ortodox.	6. Anonymus și alți cronicari medievali au oferit informații referitoare la existența poporului român la nord de Dunăre.

- a doua jumătate a secolului al XX-lea - problema romanității românilor a fost abordată în contextul subordonării regimului comunist autohton față de U.R.S.S. prin exagerarea rolului slavilor în formarea poporului și a limbii române (Mihail Roller) și prin **protocronism** (Nicolae Densușianu).

Pentru o mai bună înțelegere a subiectului studiat vizionați următoarele videoclipuri:

<https://www.youtube.com/watch?v=4e8RPqGyo7k>

<https://www.youtube.com/watch?v=tGRHyDiJrJI>

Fișă de lucru: *Poporul român: Popor romanic*

I. Citiți textul de mai jos, apoi răspundeți cerințelor:

„Care a fost rolul dacilor în formarea poporului român? Cu ce au contribuit ei sub raportul demografic, al limbii, al toponimiei și onomasticii? (...) dacii alcătuiesc baza etnică a poporului român (...) grosul populației din Dacia Traiană l-au format dacii. Fiindcă dacii au fost locuitorii satelor și oricât de numeroase au fost orașele în noua provincie, totuși satele le-au întrecut cu mult, așa cum le-au întrecut în tot cursul istoriei românilor, din Evul Mediu timpuriu și până astăzi. Dacă romanismul a prins rădăcini atât de puternice și de durabile în stânga Dunării, a fost fiindcă a câștigat pe acești daci, pe băștinași.”

(Constantin C. Giurescu, *Formarea poporului român*)

1. Identificați, pe baza textului, un motiv pentru care dacii au avut o contribuție importantă în formarea poporului român.

2. Selectați, pe baza textului, enunțurile care ilustrează contribuția dacilor la formarea poporului român.

II. Completați tabelul de mai jos, înscriind limbile neolatine vorbite astăzi în Europa.

Limbi neolatine
Limba română,

BIBLIOGRAFIE:

1. Dumitrescu, Doru, Manea, Mihai, *Mic dicționar enciclopedic de termeni istorici*, Editura Meronia, București, 2008.
2. Soare, Aurel Constantin, Cojocaru, Daniela Ana, Grozav, Gabriel, Pavelescu, Alina, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Art Klett, București, 2020.
3. Stoica, Stan (coordonator), Băluțoiu, Valentin, Becheru, Dragoș Sebastian, Bilcea, Valentina, Bondar, Ancuța, Grecu, Maria, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura CD Press, București, 2020.
4. Gheorghe, Maria Mariana, Săvuță, Irina Ema, *Istorie: Manual pentru clasa a VIII-a*, Editura Litera, București, 2020.
5. Bărbulescu, Mihai, Deletant, Dennis, Hitchins, Keith, Papacostea, Șerban, Teodor, Pompiliu, *Istoria României*, Editura Corint Educațional, București, 2014.
6. Giurescu, Constantin C., *Istoria Românilor*, Editura ALL, București, 2019.
7. Constantiniu, Florin, *O istorie sinceră a poporului român*, Editura Univers Enciclopedic Gold, București, 2008.
8. Bulei, Ion, *O istorie ilustrată a românilor*, Editura Litera, București, 2018.
9. Djuvara, Neagu, *O scurtă istorie ilustrată a românilor*, Editura Humanitas, 2013.
10. Pop, Ioan-Aurel, *Scurtă istorie a românilor*, Editura Litera, București, 2019.
11. Hitchins, Keith, *Scurtă istorie a României*, Editura Polirom, Iași, 2015.
12. Petolescu, Constantin C., *Formarea poporului român și a limbii române*, Editura Enciclopedică, București, 2019.
13. Pop, Ioan-Aurel, *De la romani la români*, Editura Litera, București, 2019.

